

Regisseuse Patrice Toye maakte het zich niet makkelijk met 'Muidhond', een film over een jongeman met een pedofiele natuur. 'Voor je het weet maak je een schaap van de wolf die in hem zit.' Ruben Aerts

Je moet Patrice Toye wel bewonderen. IJveren voor nuance waar die compleet zoek is: het is geen dankbare klus. Nog voor iemand het afgelopen najaar Muidhond kon zien op het filmfestival in Gent, had de Belgische cineaste al boze reacties gekregen. Een pedofiel opvoeren in haar nieuwe film: wat bezielde haar? Mensen waren bang dat zij hen in de val zou lokken. Sympathiseren met zo'n sujet, dat wil niemand.

Toye, zelf moeder van twee dochters, kan niet duidelijker zijn: 'Natuurlijk keur ik pedofiele feiten niet goed. Elk misbruik moet bestraft worden. Ik ga dat niet de hele tijd herhalen, het is evident.' Maar we zijn geneigd de dingen op een hoopje te gooien, zo merkt ze op tijdens ons gesprek. 'Niet iedere man met pedofiele gevoelens handelt ernaar. Het is bewezen dat ze net makkelijker potentiële daders worden in een maatschappij die hen als monsters afschildert. Wat schieten we er dan mee op door hen te ontmenselijken? Het schijnt dat alleen al praten helpt.'

Zo denken ze er ook over bij Stop it now!, een hulplijn voor iedereen die zulke gevoelens heeft of ze bij een naaste herkent. 'Een dappere organisatie', weet Toye. Pedofilie is misschien wel het laatste taboe. Zelfs de cijfers zijn schokkend: een op de honderd mannen leeft ermee - over vrouwen is amper iets bekend.

Pedofilie is een geaardheid, zo staat te lezen op hun website. In Muidhond is het een jonge twintiger (de rol van Tijmen Govaerts) die ermee worstelt. Hij is er zich goed van bewust dat het fout is om zich aangetrokken te voelen tot zijn negenjarige buurmeisje.

Romanverfilming

De film baseert zich op Inge Schilperoords bekroonde debuutroman uit 2015 met dezelfde titel. Zij had als forensisch psychologe een tijdlang gewerkt met een pedoseksueel. Vervolgens had ze zich aan de schrijftafel gezet en was ze in zijn hoofd gekropen. Hoe staat zo iemand in het leven? 'Terwijl ik het boek las, kreeg ik tot mijn eigen verbazing empathie voor hem', zo legt de regisseuse uit. 'Zonder al te veel sentimentaliteit of goedpraterij liet zij je onder zijn huid kruipen. Terwijl dat toch iets is waar wij allemaal spontaan voor terugdeinzen. Sinds de zaak-Dutroux had het onderwerp pedofilie bij mij, ook omdat ik mama ben, altijd een heel bepaald idee opgeroepen. Ik ging beseffen dat ik er al die tijd te stereotiep naar had gekeken.'

Wat maakt het zo omstreken om het over pedofilie te hebben?

'Het gaat om onze kinderen, ons hoogste goed. Aan hen mag niet geraakt worden - helemaal terecht natuurlijk. Toch denk ik dat het beter zou zijn als we het er met iets meer voorzichtigheid en openheid over kunnen hebben. Zonder goed te praten, welteverstaan. Voor een potentiële dader kan het misschien de deur openzetten om hulp te zoeken. Nu durft niemand zijn mond open te doen.'

Wat meteen opvalt is dat Jonathan in de film een gewone, hooguit wat schuchtere jongeman is, en geen type viezerik.

'Het zijn niet allemaal types zoals een Jimmy Savile of een Jeffrey Epstein. Er zijn ook gewone mensen die heel hard vechten tegen gevoelens waarvan ze weten dat ze radicaal fout zijn. Dat moet verteld worden. De kans om in zelfhaat te vervallen, is erg groot. De maatschappij stimuleert dat: er verschijnt geen genuanceerd woord over pedofilie. Velen onder hen slaan vroeg of laat de hand aan zichzelf. Ze kunnen er simpelweg niet mee leven.'

Zijn zij het slachtoffer van een slechte natuur?

'Het woord slachtoffer vind ik niet juist. Je kan met die gevoeligheid of geaardheid geboren worden. Het kan zijn dat wat je hebt meegemaakt in je jeugd een extra trigger is. Maar je bepaalt zelf of je ernaar handelt. Het pleit je nooit vrij. (zucht) Zit er maar mee. Ik weet niet of het een gevecht is dat je kunt winnen.'

Moeten we met z'n allen dan meer begrip voor hen tonen?

'Wat in elk geval een sign of the times is, is dat we in een beoordelingsmaatschappij leven. We hebben over alles en iedereen onze mening klaar. We zijn erop uit om te veroordelen en liefst ook meteen te bestraffen. Dat doen we vaak zonder eerst goed te hebben gekeken naar dat waar het over gaat. Laten we dat dus nu maar eens doen voor pedofilie.'

'Let op, het is niet mijn bedoeling om medelijden te wekken, hoewel ik als filmmaker natuurlijk de trucjes ken. Zeker in zo'n geval moet je ermee uitkijken. Voor je het weet maak je een schaap van de wolf die in hem zit. Of het omgekeerde: John Parish, mijn vaste componist, kon het niet nalaten om soms in de muziek te laten doorschemeren dat hij Jonathan niet moest. Ook hij heeft twee dochters, ik begreep dat hij het er moeilijk mee had. Toch heb ik hem aangemaand om neutraal te blijven.'

Het was vast niet evident om een jonge acteur te vinden die zich aan de rol wilde wagen.

'Ik heb lang gezocht tot ik de juiste persoon had gevonden. Dat was nadat iemand me had gewezen op *Passée l'aube*, een Franse kortfilm uit 2017 waar Tijmen in meespeelt. Ik was enorm onder de indruk van hem. De dag erop hebben we afgesproken, in die nacht had hij de roman al gelezen. We hebben toen een gesprek gevoerd waaruit ik meteen wist dat we op dezelfde lijn zaten. "Laat mij maar gaan waar het pijn doet", zei hij me. "Ik stem liever tot nadenken dat op safe te spelen." Tijmen is een heel dapper iemand.'

Zijn tegenspeelster is Julia Brown, die negen was toen jullie op de set stonden. Hoe legt u zo'n thematiek uit aan een kind?

'Daarvoor hadden we de hulp ingeroepen van een kinderpsychologe. Op een bedachtzame manier heeft zij aan Julia uitgelegd hoe die jongen verliefd op haar werd, maar dat het een ongelijkwaardige relatie was. Voor het eerst werd het begrip seksualiteit voor haar ingevuld. Daar mocht ze geen trauma's aan overhouden. Ik heb ook het geluk gehad dat ik in een warme familie viel die begreep waar ik naartoe wilde met het verhaal.'

Haar onschuld moest in de film intact blijven?

'Ik wilde haar als een kind tonen, ze mocht niet een soort seductrice lijken. Ik wil niet dat mogelijke slachtoffers mijn film zien en kunnen beweren dat ik het heb voorgesteld alsof zij bij hem op de schoot is gekropen. Ik wil ook zeker geen slachtoffers kwetsen, ik hoop oprecht dat ik dat niet gedaan heb. In Muidhond zal je niets zien wat op je netvlies blijft branden. Ik wil niet choqueren, ik wil hem tonen als een mens en zo het gesprek op gang brengen.'

Heilig vuur

Patrice Toye (52) is geen veelfilmer: Muidhond is pas haar vierde film. Debuteren deed ze met Rosie in 1998. Tien jaar later volgde (N)iemand en met haar derde film Little black spiders opende ze in 2012 het filmfestival van Oostende. Een tijdje heeft ze nog commercials ingeblikt, maar daar voelde ze zich niet goed bij. 'Ik ga liever integer om met wat ik aan het doen ben, dan het manipulatief in te zetten.' Als ze niet op een set staat, geeft ze les aan Luca School of Arts in Brussel. 'Mijn studenten hebben nog heel hard het heilige vuur. Daar warm ik mij mee aan.'

Zijn uw studenten zich bewust van het beperkte aantal films dat financiële steun krijgt?

'We maken hen daar bewust van, ja. Ik wil natuurlijk ook hun droom niet afnemen. Jonge mensen moet je steunen, hoewel de - beslissing rond projectsubsidies van de regering hard is. Maar door social media en de huidige technologie is filmmaken minder elitair dan vroeger. Toen was je nog van pellicule afhankelijk. Mensen die nu dingen willen maken, hou je niet tegen. Je start je eigen kanaal op Youtube and you're doing it.'

Toen u debuteerde 22 jaar geleden zag de wereld er anders uit. Gendergelijkheid stond nog niet op de agenda.

'Ik heb altijd veel zelftwijfel gehad. Heel snel zwijgen als anderen het hoge woord voerden, zo ging het toen wel. Ik heb me zeker meer moeten bewijzen omdat ik een vrouw ben. Dat is niet altijd zo leuk om aan terug te denken. Tussen de crew op een set staan betekende dat je getest werd. Een machowereldje was het. Een vrouw die de lakens uitdeelde, dat waren ze niet gewend.'

In de voorbije twaalf jaar werd 16 procent van de Vlaamse films geregisseerd door een vrouw.

'Ondanks de groeiende bewustwording moeten we stappen blijven zetten om dat onevenwicht te verkleinen. Liefst zonder quota, maar als het echt nodig is moeten we misschien iets forceren. Kijk, het is gewoon ook zo dat vrouwen uit een ander vocabularium putten. Een dat ik te weinig zie. Neem nu Portrait de la jeune fille en feu (van Céline Sciamma, red.) of The rider van Chloé Zhao: dat zijn - fantastische films die vrouwen gemaakt hebben. Ik vóél dat gewoon in mijn tentakels. Dat pallet mag meer plaats krijgen, ik hoop dat het er komt.'

Wat doet u als cineaste voor een bepaald thema of verhaal kiezen?

'Ik raak snel geïntregeerd door dingen waar anderen van weggijken, zoals met Muidhond. Kwetsbare figuren trekken mij aan. Ik heb al films gemaakt over mensen die niet mogen zijn wie ze zijn. Jonathan wil niet zijn wie hij is. Als filmmaker moet je durven om de moeilijke kant van iets te laten zien. Je moet de ambitie hebben om iets toe te voegen. Anders zwijg je beter.'

Zoals u al aangaf is het er niet de tijd naar om te rekenen op nuance en blikken die zich verruimen. Waar hoopt u dan op als filmmaker?

'Dat we daar desondanks toch in slagen. Meehuilen met de wolven heeft geen zin. Ik weet dat het niet het moment is voor deze film. Door #MeToo is het meer een tijd van slachtoffers, en terecht. Zij moeten de nodige aandacht krijgen. Maar daardoor ben je nog meer een paria geworden als dader en krui je nog sneller weg onder de grootste steen. Wat we moeten blijven doen, is ingaan tegen de polarisatie. Ook zonder te vergoelijken kan je toch iets nuanceren.'

'Muidhond' komt woensdag in de zalen. De recensie leest u dinsdag in deze krant. Wie met vragen zit over pedofilie kan gratis en anoniem terecht op het nummer 0800 200 50 of via de chat op stopitnow.be

Ruben Aerts

Copyright © 2020 Mediahuis. Alle rechten voorbehouden